

מדוע אין לנכות מס רעיוני במסגרת איזון משאבים בגירושין – לא מס רווח הון ולא מס דיבידנד

מערך השווי [רעי פולניצר](#) מסביר מדוע במסגרת איזון משאבים אין לנכות מס היפותטי (מושגי ותיאורטי).

מבוא

במסגרת הליכי גירושין ואיזון משאבים בין בני זוג, עולה לא אחת השאלה האם יש לנכות "מס רעיוני" משווי נכסים – ובפרט מניות בחברה פרטית – לצורך קביעת שווי נטו לחלוקה. במקרים רבים נטען כי יש להפחית מס רווח הון או מס דיבידנד עתידי, כאילו הנכס ימומש או יחולק, גם כאשר בפועל אין כל אירוע מס.

מאמר זה מבקש להבהיר מדוע, מבחינה כלכלית, משפטיות ואקטוארית, אין מקום לניכוי מס רעיוני בנסיבות אלו, כאשר (1) לא מתקיים אירוע מס בפועל, ו-(2) קיימת לבעל המניות אפשרות להביא את מקורות התשלום בדרכים חלופיות שאינן כרוכות בחבות מס כאמור.

עקרון היסוד: מס מנוכה רק בהתקיים אירוע מס

דיני המס מבוססים על עקרון ברור: חבות מס נוצרת רק עם התגבשות אירוע מס. בהיעדר מכירה, חלוקה או מימוש – לא קמה חבות במס רווח הון או במס דיבידנד.

במקרה של גירושין, הדין הישראלי מכיר בכך שהעברת נכסים בין בני זוג במסגרת איזון משאבים אינה מהווה אירוע מס. מדובר בהעברה בתוך-המשפחה שמטרתה חלוקת רכוש ולא מימוש כלכלי בשוק החופשי.

לפיכך, ניכוי מס רעיוני משווי הנכס משמעו ייחוס חבות מס שלא קיימת בפועל – דבר הסותר את עקרונות דיני המס.

הבחנה בין שווי כלכלי לבין תרחיש מימוש היפותטי

שווי כלכלי של נכס נקבע על בסיס עקרון "עסקת שוק בין צדדים בלתי תלויים" (Arm's Length), תוך הנחה של עסק חי (Going Concern), ולא על בסיס תרחיש כפוי של מימוש. כאשר מעריך שווי מנכה מס רווח הון או מס דיבידנד, הוא למעשה מניח תרחיש ספציפי של:

- מכירת המניות (לעניין מס רווח הון), או
 - חלוקת דיבידנד (לעניין מס דיבידנד)
- אולם תרחישים אלו אינם הכרחיים ואינם משקפים את המציאות הכלכלית הרלוונטית. הם מייצגים החלטה פיננסית עתידית אפשרית, ולא מצב קיים. בתי המשפט חזרו והדגישו כי אין לכפות על צד מימוש נכס לצורך איזון משאבים, ולכן אין גם להניח מימוש כזה לצורך חישוב המס.

מס דיבידנד – אין הכרח למשיכה כלל

אחת הטעויות הנפוצות היא הנחה כי בעל מניות יידרש למשוך דיבידנד כדי לממן את התשלום לבן הזוג. אולם בפועל, קיימות חלופות רבות:

- נטילת הלוואה אישית או בנקאית
- שימוש בנכסים נזילים אחרים
- פריסת תשלומים
- מימון חיצוני (למשל שעבוד מניות)

- יוצר הטיה כלפי מטה של השווי פוגע בצד הזכאי
- אינו משקף את ערך הנכס כעסק חי לפיכך, הוא עומד בסתירה לעקרונות בסיסיים של הערכת שווי.

פסיקה וכללי פרקטיקה

בפרקטיקה המשפטית והמקצועית (לרבות חוות דעת אקטואריות וכלכליות), קיימת נטייה ברורה להימנע מניכוי מסים רעיוניים כאשר:

- אין אירוע מס בפועל
 - אין כוונה מיידית למימוש
 - קיימות חלופות מימון אחרות
- גישה זו עולה בקנה אחד עם עקרונות היסוד של דיני המס, דיני המשפחה והערכת שווי.

סיכום

ניכוי מס רעיוני במסגרת איזון משאבים בין בני זוג הוא שגוי הן מבחינה משפטית והן מבחינה כלכלית:

- אין אירוע מס – ולכן אין חבות מס.
 - אין הכרח למימוש או לחלוקת דיבידנד.
 - קיימות חלופות מימון שאינן יוצרות מס.
 - ניכוי כזה מבוסס על תרחישים ספקולטיביים.
 - הוא פוגע בעקרון השווי ההוגן.
- לפיכך, בחוות דעת אקטואריות וכלכליות המוגשות לבית המשפט, יש להימנע מניכוי מס רווח הון או מס דיבידנד רעיוני, אלא אם מתקיימות נסיבות חריגות וברורות של מימוש צפוי ומיידי.

השכלתו של כותב המאמר

מוסמך כמעריך שווי מימון תאגידי (בהערכות שווי של תאגידים ונכסים בלתי מוחשיים) מטעם לשכת מעריכי השווי והאקטוארים הפיננסיים בישראל, מייסד ויו"ר הלשכה. מוסמך כמנהל סיכונים על-ידי האיגוד הישראלי למנהלי סיכונים. מוסמך כמנהל סיכונים פיננסיים מטעם האיגוד העולמי למומחי סיכונים. מוסמך כמעריך שווי מימון כמותי (בהערכות שווי של אופציות ומכשירים פיננסיים מורכבים) וכמודליסט פיננסי וכלכלי (יישום נושאים שונים של מימון בתכנת אקסל באמצעות הנדסה פיננסית) על-ידי לשכת מעריכי השווי והאקטוארים הפיננסיים בישראל. בעל תואר שני (בהצטיינות) במנהל עסקים ותואר ראשון בכלכלה (בהצטיינות), שניהם מאוניברסיטת בן גוריון ועם התמחות בהערכות שווי ואקטואריה. בעל הסמכות כאקטואר ביטוח חיים ופנסיה (המתמחה בבעיות הקשורות לתמותה, אריכות ימים, יציאה לנכות, פרישה מרצון ופיטורין), כאקטואר ביטוח כללי (המתמחה בבעיות הקשורות לסיכונים תפעוליים) וכאקטואר פיננסי (המתמחה בבעיות הכרוכות בתנאי השקעה עתידיים בעידן של אי ודאות) וחבר באיגוד הבינלאומי של מנהלי הסיכונים המקצועיים.

ניסיונו של כותב המאמר

ב-13 השנים האחרונות, מר פולניצר ייעץ לחברות ציבוריות ופרטיות מהגדולות בארץ, חיווה את דעתו המקצועית באלפי הערכות שווי ועבודות ייעוץ כלכליות בארץ ובח"ל בעסקאות ובתחומים שונים, בהיקפים מצטברים של מיליארדי דולרים ארה"ב.

כלומר, אין כל הכרח כלכלי למשיכת דיבידנד, ולכן גם אין הצדקה לניכוי מס דיבידנד רעיוני. יתרה מכך, חלוקת דיבידנד כפויה עלולה לפגוע בחברה עצמה, בניזולתה וביכולת הצמיחה שלה – דבר שאינו עולה בקנה אחד עם עקרון העסק החי.

מס רווח הון – אין מכירה ואין מס

באופן דומה, ניכוי מס רווח הון מבוסס על הנחה של מכירת המניות. אך:

- אין מכירה בפועל
- אין קונה
- אין עסקה בשוק
- אין ודאות למועד מימוש או לשיעור המס העתידי
- יכול להיות שלבעל המניות יש פטור ממס (בגין נכות או בשל היותו פנסיונר)

על כן, ניכוי מס רווח הון הוא בגדר ניכוי מס עתידי בלתי ודאי (כאשר אין ודאות שאכן ישולם המס, אין ודאות מתי ישולם המס, אין ודאות מה יהיה שיעור המס, אין ודאות לגבי שווי החברה שממנה יגזר סכום המס) אשר אינו עומד באמות מידה מקצועיות של הערכת שווי.

היבט אקטוארי-כלכלי: בעייתיות בניכוי היום של מס רעיוני עתידי

גם מנקודת מבט אקטוארית, ניכוי מס רעיוני בעייתי מאוד:

1. **אי-ודאות גבוהה** – לא ידוע אם ומתי יתרחש אירוע מס
 2. **שיעורי מס משתנים** – על פני זמן קיימות רפורמות בתחום המס.
 3. **תלות בהחלטות ניהוליות** – בעל השליטה שולט בעיתוי החלוקה או המימוש
 4. **היעדר התאמה לשווי שוק** – שווי שוק אינו מנוכה במסים עתידיים לא ודאיים.
- הפחתת מס רעיוני בנסיבות אלו דומה להיוון תרחיש ספקולטיבי, ולא להערכת שווי מבוססת.

שווי הוגן (Fair Value)

המושג "שווי הוגן" לקוח מעולם התוכן החשבונאי. "שווי הוגן" (Fair Value) מוגדר כשווי שבו נכס ימכר בעסקה שבין מוכר מרצון וקונה מרצון, כאשר אף צד אינו פועל תחת מגבלה או לחץ, כששני הצדדים פועלים באופן רציונלי, מכירים באופן סביר את כל העובדות והנסיבות הרלוונטיות וכל צד מבקש להשיא את תועלתו הכלכלית.

שווי הוגן נקבע תוך שימוש באחת או יותר מגישות מרכזיות, גישת ההכנסות, גישת השוק וגישת העלות. בהתאם לתיאוריה הכלכלית הקלאסית גורסת, כי שווי הוגן נקבע בשווקים משוכללים (שווי שוק במנחי ברטו) בהם האינפורמציה מלאה ועל בסיס עסקה בתהליך של "ממוכר מרצון לקונה מרצון" (At arm's length).

הבהרה: במונחי ברוטו פירושו לאחר מס חברות ולפני מס רווח הון ומס דיבידנד/ריבית.

עקרון השווי ההוגן ואי-ניכוי מסים היפותטיים

בהערכת שווי לצרכים משפטיים, נהוג להסתמך על עקרון השווי ההוגן, אשר אינו מניח כפיית מכירה ואינו כולל הפחתות שאינן ודאיות. ניכוי מס רעיוני: